

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

<p>Prețul abonamentului:</p> <p>Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane „ „ „ pe 1/2 an 5 „ „ România și străinătate pe an 14 franci „ „ „ „ pe 1 an 7 „</p>	<p>Prețul inserțiunilor</p> <p>Pentru publicațiuni oficinoase, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane</p>	<p>Corespondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” fără banii de prenumerațiune și inserțiunile la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș</p>
--	---	--

Crăciun

Cristos Dumnezeu mare azi se nasce, să-L mărim,
 Când din ceriuri se pogoară, cu iubire să-L primim.
 Înălțați-vă cuvântul, că Isus e pe pământ;
 Cântece de veselie cântați Domnului prea sânt.
 Lăudați-L voi popoare, că de iad v'a mântuit
 Și prin El și-a Lui iubire ceriurile a-ți dobândit.

* * *

Împlinitu-s'a scriptura și Cuvântul s'a 'ntrupat,
 Cel făr' de 'nceput să 'ncepe, ca să fie împărat.
 Lumea să-o stăpânească și să secere mărire,
 El, care-a venit în lume blând și plin de umilire.
 Lasă, Doamne, ca să peară și din noi hîda trufie,
 Viața Ta de 'nvățatură și exemplu să ne fie!
 Buni, cu inimă curată cu îngerii să cântăm
 Și acum și totdeauna cu evlavie să strigăm:
 Mărire întru cele 'nalte Dumnezeuule prea sânt
 Între oameni învoire-bună, pace pe pământ

Maria Cioban

Colinda

(Continuare)

Originea și însemnătatea ei astronomică și calendarică

Colinda băt. Astfel se numește și bătul (bătiul), cel poartă în mână pițereii colindători (la Sasca montană, Boeșu montană, Reșița montană, Ciclova montană, Moldova montană și părțile de pe acolo). Aceasta numire de „colindă” a bătului, cu care umblă pițereii, dela sârbătoarea ori zeul „colindă”, se vede a fi un us foarte vechiu, căci după *Rink*: Religion der Hellenen, Zürich 1855 tom. II p. 417 și bătele (tyrsus, tîrș) bachantinelor s'au numit *Βαχχοι* dela Zeul Bachus. Dar acest colindă-băt este și bătul lui Ianus (Stab de Janus germ.), care stă în capul (inoeputul) anului și se uită cu o față în anul trecut, cu alta în anul nou (*Nork*: biblische Mythologie des alten und neuen Testament's tom. II p. 381). Despre acest băt a lui Ianus vorbește Ovid, fast I. 99. Acest băt trebuie (dacă se poate) să fie de alun și este împistrit negru și alb. Împistritura curge înfășurându-se de jos în sus ca un șerpe în fășii negre și albe; cele negre se fac belinduse coaja bătului, la para focului, după aceea detragînd și cea laltă parte de coajă a bătului, aceasta parte rămâne albă. Băt de alun se cere să fie pentru aceea, căci de alun trebuie să fie și joarda (nueaua) cu care se fărmechează ori vrăjesc (virgula divinatoria), apoi din esperință se scie cumcă alunul cuprinde în sine și desvoaltă mai multă putere magico-magnetică. Vezi despre aceasta *Ennemoser*: Geschichte der Magie, Leipzig 1844 pag. 669 și 670. Se vede că acest băt numit „colindă”, ar reprezenta elementul alb al puterilor luminate și negru al puterilor întunecate, cari ambe puteri după mitologiile și credințele popoarelor vechi țin lupta cea cumplită decizitoare la solstițiul de carne (otarul anului și al timpului) pentru dominiu *Nork*: bibl. Myth. des alten und neuen Testament's, Stuttgart 1842 tom. I. p. 330).

Dar această colindă-băt se vede a reprezenta și „toiagul magic” a lui Mercuriu (Hermes) precum vine înainte încă la Omer (od. 5.44. iliad. 24.330) pe care sunt înfășurați șerpii Agato și Cacodemon (*Nork*: etim. symb. mythol. Real-Wörterbuch Stuttgart 1845 tom. III. p. 143). — Adese se întemplă de se ceartă și băt „pițereii” pentru împărțirea darurilor căpătate, și atunci se zice: „s'au bătut pițereii cu colindele”, adecă cu bătele numite colinde portate în mâinile lor. Cu privința la aceste „colindă-băte” se crede cumcă dacã vre un om conturbă și nepăciuesco „pițereii” și aceștia dau în el cu colindele, atunci acel om tot anul este beteag și neputincios.

Colinda colac ori colindeț. Astfel se numesc și colacii ce se fac anumit pentru colindătorii pițerei și cari între altele se dau lor drept daruri. Acești colaci pe la Sasca și Moldova montană sunt făcuți în forma unui paragraf ori S latinesc. Această formă de colac după cum adeverește *Nork*: etymol. symb. und mythologisches Real-Wörterbuch Stuttgart 1845 tom. IV

p. 256 este simbolul șerpelui. Șerpele joacă mare rolă în zodiac despre ce adeverește proverbul vechi: „Taurus draconem et draeo taurum genuit”, vezi explicațiunea acestei sentenții în *Rink*: Religion der Hellenen Zürich 1855 tom. II p. 417.

Pițereii apoi pe aceste locuri colindând strigă astfel:

Bună ziua lui moș Ajun!
Bună ziua lui moș Crăciun!
Colindeți molindeți
Scoate baba din cotet
Să ne dee colacul și cărnatul
Să ne ducem la altul

În privința acestor colaci numiți „colindeți” e de însemnat, cumcă *Ducange* în glosarium mediae et infimae latinitatis, numește „colindă” un fel de: *panis subcineribus* lat. adecă: *pâne coaptă sub spuză*. „Colindeț” este diminutiv dela colindă, adecă colac mic de dăruit colindătorilor, care și la *Ducange* precum vedem se numește „colindă”. — Din diminutivul acesta de „colindeț” apoi cu înțeles de „colac mic”, trebuie să presupunem: cumcă la Români mai înainte timpuri s'a făcut, sau doară se face și acum pe a locurca, un colac mai mare (doară pânea casei) numit „colindă”. Întru adevăr se face „colacul crăciunului” și „pogacea (pânea) casei”, dar în părțile Banatului mie pâna acum cunoscute, nu se numește colindă. Romanii cei vechi, colacii acei ce-i au dăruit la prima Ianuarie zeului „Ianus” asemenea i-a numit „*jannal*” de pe numele zieiului. Se vede, că tot acest princip l-au observat și Românii numind dela „colindă” cu asemenea nume și colacul respectiv. — La *Du Gange*: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 5. pag. 53 vine vorba de „*panes calendarii*” cari s'au oferat la prima Ianuarie (va se zică „colindeții” noștri), apoi pag. 56 vorbește de „*panis natalitius*”, care este: *pânea crăciunului*.

Cortet Eug. în opul intitulat: „Essai sur les fêtes religieuses et les traditions populaires”, Paris 1867 p. 267 zice: Autrefois on faisait aussi la veille de Noël, un fort gros pain que l'on appellaît pain de calendre”, — adecă pe românesce: Altă dată făceau încă la priveghiul Crăciunului una pâne foarte mare ce o numeau pâne de „calendre”. Deci se adeverește cumcă pânea (colacul) numit „colindă” ori „colindeț” este de origină romană și tradițional până și în Franca. —

În noaptea spre Ajun când colindează (pe alocurea) pițereii și în noaptea spre Crăciun, când colindează colindătorii, în timpul mai de demult, dar și până astă-zi pe alocurea (Surduc, Chernocca, Biniș etc. în părțile Oraviței din Banat) privighează oameni în casă toată noaptea cu masa pusă încărcată de bucate, tăiere, blide, cuțite etc. cum s'au aflat puse la cină când au cinat. Aceasta se face intru credință, cumcă masa să fie tot încărcată și dăruită de bucate peste tot anul, care se reincepe în 25 Decemvre. —

Tot în nopțile acele se întretine și focul în cămin ori vatră punând un butuc (trunchiu, cioată) mare se ardă, care se numește „butucul Crăciunului“, (și după spunerea lui *Vicențiu Vinca* preot, de nascere Banloc și Banat) precum se însemnează despre aceasta și în „Telegraful român“ din Sibiu Nr. 1 din 1878 în foia. — Acest „butuc al crăciunului“ este în înțelesul cel mai adevărat „calendeau“, „chalendar“ din Franța, care asemenea însemnează: butucul Crăciunului, ce arde în cămin în noaptea spre Crăciun. (Vezi Grimm: *Deutsche Mythologie* 4. aug. Berlin 1875 tom. I pag. 521, 522).

Pițereii colindători, când ajung la casa omului bat cu bătele pământul, ori bat și în porți și ușe spre a fi lăsați să intre (Marinescu tract. resp.) Pe drum dela casă la casă, pițereii, când colindează de regulă încungiură de 3 ori casa colindând (dacă este situată ast-fel casa), apoi slobozindu-i gazda în casă, cu bătele numite „colinde“ sgândără focul din cămin ori vatră, apoi intrând în chilie aci aprinzând luminările de ceară (căci pe alocurea: Fizeș, Biniș, Surduc etc. poartă și de acestea cu sine) și colindând încungiură de trei ori masa care stă pusă în mezul chiliei cu toate bucatele și instrumentele de mâncare, rămase dela cină pe ea; apoi după ce au gătat cu colindarea stâng luminările nu cu mâna, ci împingându-le unul asupra altuia le stâng de vestmintele lor. Tot aceasta procedură o observează copiii, cari âmblă cu „Ciuraleșa“ (Chiraleșa? dela „Kirē eleison“?) la Fizeș etc. în sara lui Sânti-Ion după botez. În timpurile bătrâne până la împărăția Mariei Terezia nu erau în Banat satele puse în rënd cu uliți, ci toată familia de oameni era separat așezată cu casele sale, încât pe acel timp putea omul umbla în giurul fiesce cărei case; astfel și astăzi la munți în Ardeal.

Deci nu numai din conceptul colindei, ci și din datina de a încungiura la colindare de trei ori casa și masa din chilie, se adevărește mai pe sus de toată îndoiala conceptul caracteristic al colindei care este: „a prucește giur în pregiur“. —

Sgândărarea focului din cămin, ori vatra prin colindători cu bătele în noaptea spre Crăciun, nu poate însemna alta, decât încintarea (escitarea) și învierea focului, va să zică simbolica spriginirii și promovare a învierii soarelui, acestui reprezentante al focului și al luminei, carele drept personificațiune după credința și cultul tuturor popoarelor vechi în noaptea din 24 spre 25 Decembrie a înviat, și cărui întru onoare au serbat popoarele cele vechi în 25 Decembrie: dies natalis Solis invicti, adică: ziua născerii soarelui neînvins.

Danielle ce se dau la colindători constau mai vârtos din: un colac, bani, cârnați și alte cârnuri tăiate bucățele, nuci, mere, pere, poame, struguri, ceapă, sămânța de curcubetă, de cucuruz etc.

Pițereii când pe drum (uliță) se apropie de casa omului neprerupt strigă: „iu, u-iu colindă“ răspunzând pe „i“ din „iu“ scurt de jumătate și cu tonul

pe „u“. Aceasta esclamățiune a pițerilor români este formal „io saturnalia“, „bona saturnalia“ și „io triumph“ a vechilor Români. După *Nork*: etymologisches Wörterbuch der lateinischen Sprache, Leipzig 1837: „io“ sau „io“ „io“ grecesce este o esclamare de bucurie (juchhe). Vezi și *Kaltschmidt*: Sprachvergleichendes und etymologisches Wörterbuch der griechischen Sprache, Leipzig 1839 sub „io“ și „io“. *Rink*: Religion der Hellenen, Zürich 1855 spune cumcă cu ocaziunea unei sărbători în onoarea Minervei și a lui Teseu au strigat de bucurie cei adunați: ἔλεγε, ἰού, ἰού, ori ἰώ, ἰώ παύω παύω (Păan a fost Apolo adecă soarele personificat). Din acest „io“, și „io“, și „io“ mai vârtos din forma grecească din urmă se adevărește cât de vechie este esclamarea de bucurie de „iu“, „u-iu“ a colindătorilor români. Tot asemenea să zice și la nuntă strigând: Nuntă! iu! hu, hu, hu, iu!

Vechitatea colindei române se adevărește și din una asemenea instituțiune la Români cei vechi din Italia cu ocaziunea sărbătorii numite „Saturnalia“ sărbată întru onoarea lui Saturn în solstițiul de earnă, va să zică chiar pe timpul acela, în care serbează acum creștinii Crăciunul. Cu ocaziunea sărbării Saturnalelor gratularea și dăruirea cu daruri a fost la ordinea zilei în Roma: copiii alergau prin cetate pe drumuri strigând: „io Saturnalia“ sau „bona Saturnalia“. Despre acesta adevărește *Martial* epigr. II vers 5 cart. IX. — Apoi *Charles Magnin*: Les origines du théâtre moderne tom. I § 3 pag. 365. *Forbiger*: Hellas und Rom, Leipzig 1872 tom. II pag. 156 și 157 adevărește: cumcă cu ocaziunea sărbătoarei „Saturnalia“ au fost în specie „copiii“ gratulatori dăruiti spre a le face bucuria.

Ducange: Glosarium mediae et infimae latinitatis, de Henschel, Paris 1840—50 tom. III pag. 962 sub „Kalendae Ianuarii“ zice: *Kalendae Ianuarii, quibus Romae pueri domos ingredientibus bona adprecantur*, adecă: „La prima Ianuarie în Roma intrând copiii în case poflesc binețe“. Apoi mai departe provocând pe „ceremonialele roman“ aflătoriu la capătul codicelui manuscris al bisericeii Camerac (din al 13-lea secol) încă zice: „Hii sunt Iudi Romani communes in calendis Ianuarii. In vigilia Kalendarum in sero surgunt pueri et portant scutum. Quidam eorum est larvatus cum maza in colo; sibilando sonant timpanum, eunt per domos, circumdant, scutum, timpanum sonat, larva sibilat. Quo ludo finito, accipiunt munus a domino domus, secundum quod placet ei. Sic faciunt per unam quamque domum. Eo die de omnibus leguminibus comedunt. Mane autem surgunt duo pueri ex illis, accipiunt ramos olivae et sal, et intrant per domos, salutant dominum: Gaudium et lactitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant et antequam sol oriatur, comedunt vel favum mellis vel aliquod dulce, ut tot annus procedat eis dulcis, sine lite et labore magno“, adecă: „Aceste sunt jocuri îndălmate la Români în zilele prime ale lui Ianuarie. În ajunul (noaptea) calendelor, copii se scoală de timpuriu

și iau cu dinții nu scut. Unul dintrînșii e străvestit într'o mască (mascăra) și cu o pită la gât legată; fluierând ei bat într'o timpauă (coabză) merg din casă 'n casă, se string în jurul scutului, precând timpaua și masca fluera (urează). După terminarea ecestui joc, primesc dela stăpânul casei daruri precum dînsului place a da. Astfel fac dela casă la casă. În acea zi mănâncă din tot felul de legume. Iar dimineța se scoală doi copii dintrînșii, iau ramure de oliu (măslin) și sare și intrînd prin case, saluă casa astfelîu: în asta casă să fiă bucuria și veselia, câți fii militei, atâți purcei și tot atâția mei, poftind și de toate cele bune, apoi înainte de răsărirea soarelui mănă sau mere de fagure sau altă ceva dulce: spre ale purcede dulce tot anul fără ceartă și fără lucruri grele." Această colindă a copiilor din Roma împărtășită după Du Cange este de cea mai mare însemnătate pentru originea romană a colindei noastre, căci precum vîzurăm mai sus colindele române a copiilor pițerei (pizerei) convin pe deplin cu cea din Roma, mai vîrtos capătul acesteia este până la mirare cu totul asemenea cu colinda pițereilor din Banat în părțile Oraviței, care suna astfel:

Bună ziua lui Ajun!

Că-i mai bună a lui Crăciun!

Atâți mei, atâți purcei

Cu copiii după ei.

Despre acest mod de colindare în satele române de lângă Oravița, se poate convinge ori și cine în fiesce care an în ajunul Crăciunului. — Vezi în acest obiect și *Preller*: Römische Mythologie, Berlin 1858 pag. 409, 410, 415. — Dar și la Grecii cei vechi se află aceasta instituțiune de „colindă“ și anume în cântece de gratulare formal ca ale „pițereilor“ și „colindătorilor“ români. *Rink*: Religion der Hellenen, Zürich 1855 tom. II. pag. 222 ne împărtășește cumcă: la Grecii cei vechi au existat trei feluri de colindări esercitate prin copii cântători (gratulatori) la ușa caselor oamenilor cerșind daruri și amenințând (amăruntând) că dacă nu vor căpăta daruri vor lua și duce ușa casei, pragul ușei, sau pe doamna casei. Una din acele colinde cu provocare pre Hesichiu s. v. zice, că s'a numit pre insula Rhodos *χελιδονίξεν* dela *χελιδων* ce însemnează: „rândunea“ și copiii s'au numit *χελιδονισται*. — A doaua colindă cu provocare pre Atheneu VIII se zice a se fi numit: *χορωνισματα*, dela *χορωνη*, ce însemnează: „corbu“; iar copiii cântători *χορωνισται*. — A treia din acele colinde cu provocare pe colecțiunea de poezia lui Homer epigr. XV se zice, că sa numit *ειρησιώνη*, precum se vede dela *ειρῶσω* = remigo, ago, volvo, versor lat. de unde deriva și *ειρῶσια* = *ειρῶσια* (aci se face provocare pe Svidas v. *Ὀμηρος*). Cuprinsul versurilor dele prima colindă numită *χελιδονίξεν* adică: „rândunea“ suna la Ateneu VIII 60 în următorul mod:

Venit-a venit rândunica

Cu dînsa și timpul frumos

Cu dînsa și anul cel bun

E albă curată pe gușă

Și neagră cu totul pe spate.

Asvîrle-ne încoace smochine

Din casa ta plină, avută

Și dă-ne și vin în uleică

Și brânza în coșară (cotărița)

Dar fie și pâne de rișcă

Și turte cu ouae, tot ado:

Primesce ori ce rândunică.

Capătăm ceva? ori să ne ducem?

Dar dă-ne, căci altfel nu mergem

Ba încă luăm cu noi ușa,

Ori pragul cel d'asupra,

Ori chiar pe nevasta-ți ce șede

În casă colo tocmăi sus,

Că-i micuță, și lesne o ducem!

Dar dă-ne, dăruiesce-ne ceva:

Fie atunci darabul mare!

Deschideți, deschideți dar ușa

Deschideți rânduniceii,

Căci nu suntem bătrâni

Ci numai copilași.

Aceasta colindă în traducere română se află și la G. *Dem. Teodorescu*: Credințe, datini și moravuri a le poporului român, Bucuresei 1974, numai cât subscrisul cu provocare pe Telly János: Budapesti szemle. Pesta 1858 broș. 9 și 10 pag. 485, unde se află colinda în traducere magiară — a făcut nesce strămutări mai corespuuzetoare în traducerea română.

A doaua colindă numită *χορωνισματα* dela *χορωνη* ce înseamnă „corb“, care se află la Ateneu locul citat, suma în traducere română în următorul mod:

Dați o oameni buni, manunchiu de orz

Corbului, soțului lui Apolo,

Sau așternut de grâu în chilie,

Sau pâne, sau haine, sau ori ce vreți

Dați oameni buni, sau ori ce aveți.

Corbul: și fărina ia și sare,

Pentru că-i place a le mânca

Care dă acum sare, dă apoi și bani.

Fica avutului Toren auzind aceasta

Deloc a dat corbului smochine.

Acestei fice poftim mulți pețitori

Și se capete bărbat avut,

Acesta se ajungă tată bătrân

Cu fecior frumos în mâna mamei.

Se capete fică frumoasă

S'o crească înfloritoare cu mulți frați

Eu însă (corbul) voi purcede și trece

Pe unde mă duc ochii umblînd:

Pe la ușa caselor cântînd

Celor ce ne dăruiesc cu daruri.

Dar cântînd mai multe încă

Celor ce nu-mi dau nimica.

A treia colindă numită „Iresone“ ce vine înainte la Omer epigr. XV sună în traducere română așa:

Să ne ducem la casa puternicului și avutului

Deschideți-ve ușa mare prisosința vine acum

Și sânta pace cu binecuvântare

În an odată ca rândunea sosesc la tine

Dacă mi dai ceva, bine, dacă nu, nu rămân așa,
Nu am venit a locui cu tine la olaltă.

Telly János în opul și locul mai sus citat, ne împărtășește: cum că la Grecii cei noi de astăzi încă se păstrează una astfel de colindă la anul non decântată prin copiii ce merg dela casă la casă. Asemene și la începutul primăverii cu o rândunea de lume făcută și în mână purtată. Versurile de aceasta colindă la Grecii cei noi, se afla la G. Dem. Teodorescu: Credințe, datine și moravuri ale poporului român pag. IV și suna astfel:

Rândunică vine de pe albă mare: ea trece marea și-si face un foișor și șede întrînsul să resufle și zice: Martie, martie noros; și februarie ploios, iacă dulcele aprilie se vestese că-i aproape.

Pășerile ciripesc, pomșiorii înverzesc, găinile cloncănesc și încep se clocească.

Turmele purced la munte, iezii sâr și pasc mugurul cel nou.

Animalele, păseri, oameni, toți se veselesc din suflet, ghița, neaua și crivețul a încetat.

Martie, martie noros și februarie ploios, iacă vine aprilie cel frumos!

Eși afară februarie și tu martie, du-te cară-te!

Telly János în opul și locul mai sus citat spune, cumcă la anul nou copiii colindători în Grecia de astăzi, când nu capeta nici un dar, recomandându-se zic:

Poftesc mulți ani

cu o măsură de hârți (șioarici)

și cu o sită de rădecini.

Drept aceste copiii colindători în Grecia de astăzi dacă nu capeta daruri batjocuresc pe gazda cesei formal cum fac pițereii români. Dar tot aceasta batjocura, sau amenințare de facere de daună și batjocură vedem că a existat chiar la Grecii cei vechi precum sună mai vartos capetul colindelor împărtășite mai sus.

În colindele vechi grecesei mai sus după Ateneu și Omer împărtășite vine înainte: cum că copii sub numele de „rânduneauă“ și de „corb“ a exercitat colindarea. „Rânduneaua“ = hirundo lat. este paserea timpului și aducătoare de primăvara; pentru că ea arată reînnoirea soarelui (din emisfera de meazăzi întunecată în emisfera de meazănoapte luminată). Isis și Minerva ca aducătoare de primăvară, de lumină (*φωσφορος*) au luat tot deuna forma și tipul rândunelei. Dar și *χελιδων* înseamnă după etimologia „timp“ și „au“ (annus-annulus lat.). Vezi despre toate aceste Nork: etymol. symb. mythologisches Real-Wörterbuch, Stuttgart 1845 tom. 4 pag. 259 sub „Schwalbe“, și era Nork: Etymol. Wörterbuch der lateinischen

Sprache, Leipzig 1837 sub „hirundo“. — „Corbul“ precum se vede chiar din colinda vechie grecească la Ateneu împărtășită mai sus: este soția lui Apollo; acesta însuș a purtat numele de *χορος* (soare) căci au fost reprezentorii soarelui, adică soarele personificat. Vezi și despre aceste Nork: Etymol. symb. mythol. Real-Wörterbuch, tom. II pag. 384 sub „Krähe“ și iară Nork: Etymol. Wörterbuch der lateinischen Sprache, Leipzig 1837 sub „cornix“.

Deci, nu numai din numirea de „colindă“ și verbul de „a colinda“ și din ceremoniele și cultul colindei în limba română, ci chiar și din cuprinsul colindei copiilor din Roma după Ducange, precum și din cuprinsul vechilor colinde la Ateneu și Omer, ba la cest din urmă chiar din conceptul „chelidon“ = rândunea: apoi „corone“ = corb (ca simbol a lui Apollo, adică a soarelui) și din „iresone“ încă se adevărește înțelesul colindei, care este a „umbla, a purcede, giur împregiur“ cântând ori lucrând ceva.

2. *Originea colindei române.* După datele și argumentele dezvoltate până aci, originea colindei române nu poate fi altă ceva, decât un cult de soare. Din religiunile și mitologiile tuturor popoarelor vechi, începând dela Indieni, Egipteni, Greci, Romani, până la Germani și Slavi, este cunoscut cumcă toate au avut cult de soare, și personificând soarele drept Zeu, și l-au întipuit a umbla, a trece în cursul său prin zodiac, unde cu zodiile (constelațiunile) respective reprezentătoare mai vartos de animale a avut 12 lupte, începând dela răsărit către apus, ca și Hercule, care asemenea a fost crou de soare (Nork: biblische Mythologie des alten und neuen Testament's tom. I pag. 334). De aci se adevărește și conceptul „colindei“ noastre, căci „colinda“ este un Zeu de soare, care umblă giur împregiur prin zodiac, și în a cărui onoare se colindează în solstițiul de eamnă în 25 Decembre, de oarece păgânii au serbat atunci: „*dies natalis solis invicti*“, adică ziua născerii soarelui neînvins. „Colindă“ așadară înseamnă curgerea (rotarea) giur împregiur a soarelui personificat drept Zeu prin zodiac (Der Sonnengott im Kreislaufe durch den Zodiak), precum adevărește Nork: Biblische Mythologie des alten und neuen Testaments, Stuttgart 1842 tom. I pag. 339. Colinda deci are înțelesul apriat de „*Deus vergilius*“ lat. „*der Wendegott*“ germ. în solstițiul de eamnă. Este *Στροφιός, Στροφαῖος* gr. aceea ce asemenea înseamnă: *Deus vergilius*, adică Zeu învârtitoriu (rotitoriu), precurgătoriu prin Zodiac. Este *αμφιον* (amphion) gr. care înseamnă „Wandler“, „der den Zodiak alljährlich umkreisende“ germ. adică Zeu călătoriu giur împregiur prin zodiac. Este întoarcerea Zeului anului (Wende des Jahrgottes germ.) în solstițiul de eamnă adică în 25 Decembre. — Despre aceasta adevărește și cultul „plugșorului“ precum mai sus vezurăm.

Spre de judecare mai luminată a obiectului, împărtășim aci zodiacul și percurgerea soarelui personificat prin el, după credințele, religiunile și mitologiile

popoarelor vechi. *Nork*: Etymol. symbol. Mythologisches Real-Wörterbuch Stuttgart 1845 tom. 3. pag. 223 (sub Mysterien) spune cumcă: Astrologia religiunilor de natură, a pus ceriul și pământul, apoi lumea luminată și cea întunecată în zodiac.

Zodiacul precum scim cuprinde în sine 12 zodii numite: berbecele, taurul, gemenii, racul, leul, fecioara, cumpăna, scorpiunul, săgetătorul, căpriorul, udătorul și pescii. Aceste zodii cu puține diferențe, se numesc tot astfel și în emisferele vechi indiene și egiptene.

Împărțirea zodiacului în două emisfere (Halbkugel germ.) în cea de miazănoapte a puterilor luminate, și în cea de meazăzi a puterilor întunecate. Zodiacul devine în solstiții curmat în două jumătăți (emisfere). Una jumătate dela berbece până la cumpăna, cuprinde în sine cele șese (6) luni de vară (în vechime au împărțit popoarele anul numai în vară și iarnă), cari se țin de emisfera luminată de miază-noapte (nordică) a puterilor luminate, binefăcătoare. Cealaltă jumătate dela cumpăna până la berbece cuprinde cele (6) luni de iară, cari se țin de emisfera întunecată de miază-zi (sudică) a puterilor întunecate și răutăcioase. Despre aceste vezi *Nork*: Biblische Mythologie des neuen und alten Testaments Stuttgart 1842 tom. 1. pag. 190, 191, apoi *Nork*: Etymol. symbol. mythol. Real-Wörterbuch Stuttgart 1843 tom. 2. pag. 131 sub „Gygeo“. — Emisfera cea de miază-noapte se numește cea de vară, și cea de sus, iară emisfera de miază-zi se numește de iarnă, și cea din jos, unde domnește întunec, și este stricăcioasă vegetațiunii (zezi *Nork*: Bybische Mythologie des neuen und alten Testaments, Stuttgart 1842 tom. 1. pag. 177, 332). Sântii părinți spun cumcă: *In nativitate Christi dies crescit, in Ioanis nativitate decrescit*, — adică: La nascerea lui Cristos începe ziua a crește, iară la nascerea lui Ioan începe ziua a descrește (*Nork*: Biblische Mythologie tom. II. 377). — Unele popoare au împărțit anul în două după solstii, alții l-au împărțit în două după ecvinocții, începând astfel și anul (*Nork*: Biblische Mythologie tom. 1. pag. 222). *Firmiciu* zice: *Sol exaltatur in ariete, in libra deficitur*, — adică, soarele ajungea culmea mai înaltă (pre boltă ceriului) în ariete, și se scoboară în cumpăna (*Nork*: Biblische Mythologie, tom. II. pag. 366). — Astrologii spun cumcă Saturn-Ianus (bifrons) este prepus lunilor Decembre și Ianuarie, cumcă el caută în anul trecut și anul viitoriu. *Zoitatea* zice despre sine: Eu sunt cel dintâin și cel de pe urmă (alfa și omega), pentru aceea este Saturn regintele primei și ultimei luni (din urmă luni) din an. Căpriorul se numește de astrologi casa lui Saturn (*Nork*: Biblische Mythologie tom. I. pag. 126, 149, 161, 260, tom. II. pag. 167). Soarele ca Zeu al anului (Jahresgott germ.) pășește în solstițiul de vară din emisfera (de miază noapte) luminată, a puterilor luminate, în emisfera (de mează-zi) întunecată, a puterilor întunecate (negre), dușmănoase, unde începe a suferi și pătîmi (*Nork*: Bibl. Myth. tom. I. pag. 227). — *Canicula*, steaua cânelui (der Hundsstern, germ.)

răsare eliacalice (heliacalice) în solstițiul de vară și prin aceasta arată moartea anului bătrân (trecut la popoarele cari încep anul cu solstițiul de vară). Noapțile încep a se mări cu solstițiul de vară, și emisfera întunecoasă începe dominiul seu (*Nork*: Biblische Mythologie tom. I. pag. 334), — Persii au început anul cu solstițiul de iarnă, Indienii însă în ecvinocțiu (*Nork*: Biblische Mythologie tom. II. pag. 339). Cele 4 zodii (zoa) adică capricorn, taur, leu și scorpiun sunt cele 4 de frunte constelațiunii în zodiac, în cari împarte soarele anul în cadrante, în solstiții și ecvinocții (*Nork*: Biblische Mythologie tom. I. pag. 178).

Cele două solstiții și ecvinocții ce formează soarele personificat în percurgerea sa prin zodiac, și personificarea lor. Solstițiu (solstitium, lat.) înseamnă latinesce: stare pre loc a soarelui, căci Romanii cei vechi stau intipuit cumcă iarna, în 25 Decembre, și în mezul verei stă soarele ceva timp pre loc până-și ia de nou cursul său. Germanii (Nemții) numesc solstițiul „Sonnen-Wende“ adică *învărtire, întoarcere* a soarelui dintr'o emisferă înaltă. Asemene cu Germanii numesc și Grecii solstițiul cu numele de „*ἡλίου τροπῆ*“, ori „*τροπή τοῦ ἡλίου*“, ceea ce înseamnă chiar: *învărtire, întoarcere* de soare. Numirea grecească se vede a fi foarte veche, căci și la Omer vine înainte *τροπή τοῦ ἡλίου*. Numirea germăună și greacă este mai bună și mai corespunzătoare pentru esplicarea mitologică. Dar nici numirea latină de „solstițiu“ nu este fără temei, căci cele două puncte solstițiale se numesc pentru aceea astmod, fiind-că ecliptica în punctele respective este paralela cu ecvatorul, de oare ce soarele în mișcarea sa prin ecliptică cătva timp nu strămută bătătoriu la ochi îndepărtarea sa dela ecvator, de aceea și rămân în solstiții zilele puțin timp, asemene de mari. Vezi *Nork*: Etymol. symbol, mythol. Real-Wörterbuch, Stuttgart 1843 tom. II. pag. 247 sub „Horos“. *Bode*: Scriptores rerum mythicarum latinis tres Romae nuper reperti, Cellis 1834 mythogr. III. pag. 209, zice: „Sic et signum hoc (capricornus) solem nobis ab inferis partibus ad superiora remittit, transacto in 4 zel 3 gradu, idest 12 calendarum ianuarium, die solstitio brumali, sicut in cancro aestivali, unde et hoc signum et illud tropica, id est „*coversiva*“ a graeco *τροπος* idest „*coversio*“ dicuntur, quod in cancro a superioribus ad inferiora, in capricorno ab inferioribus ad superiora convertatur“, — adică: Deci și semnul acesta (capricornul) ne readuce noauă soarele din părțile de jos în cele de sus, trecând în al 4 ori 3 grad, adică în a 12 calendă a lui Ianuarie, ziua solstițiului de iarnă, precum în rac a solstițiului de vară, de unde se numește și acest și acel semn tropic, adică *învărtitoriu*, dela grecescul *τροπος* va se zică: *învărtire, întoarcere*, petrucă în rac (constelațiune) se întoarce, *învărtesce* soarele din emisfera de sus în cea de jos, în capricorn apoi se *învărtesce* din emisfera de jos în cea de sus. — *Solstițiul de iarnă* (solstitium hiemale, brumalis, lat.) cade pe 25 Decembre. În Persia cade însă pe 22 Decembre, iară

în Egipt pre 6 luniariu. *Solstițiul de vară* (solstitium aestivale, lat.) cade în 16 a lunii Loos, adică în 9 Iuliu (căind. iul.) Amendoană solstițiile, cel de iarnă și cel de vară sunt păzite prin câni. În solstițiul de iarnă stă păzind cănele alb (*χρον ἀφλῆς*), în solstițiul de vară șede cănele negru. Este Hermes *χρονοξεφαλος*. Despre aceste solstiții și despre câni postafi ca păzitori în solstiții, vezi *Nork*: *Biblische Mythologie des alten und neuen Testaments* Stuttgart 1842 tom. I. pag. 125, 184, tom. II. pag. 216

Solstițiile vin înainte și personificate în cari omoare Taut (Thaut) cel alb pe cel negru. Taut este Hermes, Herm-Anubis, despre ce vezi *Nork*: *Biblische Myth.* tom. I. pag. 226.

Depe însemnătatea fizică și metafizică a solstițiilor vezi *Duumer*: *Geisterreich*. Dresden 1867 tom. I. pag. 127 și *Kieser*: *System des Tellurismus oder thierisches Magnetismus*. Leipzig 1822 tom. I. pag. 95.

Cele doană porți în solstițiul de iarnă și cel de vară. Popoarele vechi au numit „porți“ acele doană locuri din zodiac, în cari cad solstițiile, prin cari caută se treacă soarele dintr'o emisferă într'alta, și unde ajungând soarele se înclina (apleca) cătră una sau cealaltă emisferă. Înclinarea aceasta se numesce altcum întoarcere, învârtire sau aleptare a soarelui dintr'o emisferă într'alta. Este apriat *τροπαι τοῦ ἡλίου*, gr. sau *Sonnenwende*, germ. — Pilade *Ἰνυλαδης*, s'a numit Zeul acelor porți și tatăl său a fost *Ἐτροφοιος*: Zeul învârtirei, întoarcerei soarelui dintr'o emisferă într'alta, adică a fost: *Deus vergilius* precum mai sus vëzurăm. Cele doană porți se află în solstițiul de iarnă din capricorn, și în solstițiul de vară din rac. Despre aceste „porți din zodiac“ mărturisesc și *Macrobin*: *In somnium Scipionis* lib. I. Cap. 12 ed. Lugd. pag. 60 și în *Saturnal*. I. Cap. 17 pag. 285. — Vezi despre toate aceste și *Nork*: *Biblische Mythologie des alten und neuen Testaments* Stuttgart 1842 tom. I. pag. 345, 346, tom. II. pag. 218. *Nork*: etymol. symbol. mytholog. *Real-Wörterbuch* Stuttgart 1845 tom. II. pag. 301 sub „Iosua“ și tom. 4 sub „Pylades“. *Nork*: *Festkalender*, Stuttgart 1847 pag. 446, 741, 742. 777 și 496. *Cassel*: *Weihnachten*, Berlin 1856 pag. 47

Începerea anului în solstiții ori în ecvinocșii. Precum vëzurăm mai sus, la popoarele din Europa până în al 17 seclu s'a început și sërbat anul nou, după călindariul iulian în 25 Decembre, adică în solstițiul de iarnă, când soarele se înalță în constelațiunea ariete (sol exaltatur în ariete) și când începe ziua a cresec. Despre aceste vezi *Nork*: *Biblische Mythologie des alten und neuen Testaments* Stuttgart 1842 tom. II. pag. 366. — Persii au sërbat nascerea Zeului anului (Geburt des Jahrgottes, germ.), adică începerea anului asemenea în solstițiul de eamnă, în 22 Decembre. Egiptenii au sërbat începerea anului în 6 Ianuarie, adică tot în solstițiul de eamnă. În solstițiul de vară în 16 a lunii Loos, adică în 9 Iuliu, au sërbat Babilonenii începerea anului. Iidovii, biserica creștină, dar și mai tot orientul încep anul nou în ecvinocșii de toamnă

(când s'a sërbat și sërbitoarea „colibelor“ la Iidovi, și sërbitoarea „Sakäelor“ la Grecii); aci este de însemnat 29 Septembrie, când începe ecvinocșii de toamnă și emisfera de eamnă a anului (Die Winterhälfte des Jahres, germ.), și când arhangelul Mihael (Mioiu, Miaiu) lupta cu bălaurele. În Asia apuseană și în India începe anul nou cu ecvinocșii de primăvară. Indienii număra 24 de luni și 8 cadrante, așadară îndoit ca la noi. Cherovimii (cherobimii) în patru forme (feție) ca icoane a cadrantelor anului, de după cele 4 zodii din zodiac, este o pricepere astronomică în precum-penire istorică, înainte de precisiunea ecvinocșiiilor, când soarele descriesese anotimpurile începând cu zodia taurului. Despre toate aceste vezi *Nork*: *Biblische Mythologie des alten und neuen Testaments* Stuttgart 1842 tom. I. pag. VIII. 125, 184, 187, 392, 403 tom. II. pag. 366.

(Va urma)

Varietăți

Mulțămită publică. În favorul sântei Mănăstiri au mai contribuit în comuna „Varadia“ Sf. biserică 5 cor., P. Mioc preot, N. Mioc preot, P. Bernaz candidat de preoție, George Țunea învețatoriu C. Mioc câte cu 1 cor., Pesto tot 10 cor. Mulțămim și acestora publice. Dumnezeu să le dea tot binele. Sânta Mănăstire „Valea Călușărului“ în 16 Decembre 1902. *Macarie Gușcă* monah.

Tinerimea universitară română din jurul Vërșetului invită la *Concertul* împreună cu teatru și petrecere de dans, care se va aranja cu concursul mai multor Domnișoare române din Vërșet și jur și al „Reuniunii de cetire și cântări din Coșteiu“, în opidul Vërșet la 26 Decembrie 1902 (8 Ianuarie 1903) adică a 2-a zi a Nascerei Domnului în Sala otelului „Baross“. Prețul de intrare: Locul I. 3 cor., locul II. 2 cor., locul III. 1 cor. Venitul curat e destinat fondului „Reuniunii de cetire și cântări din Coșteiu. Începutul precis la 8 oare scara. Bilete de intrare se primesc la institutul de credit și economii „Luceafărul“ și sara la casă. *Programul*: 1. N. Popovici: „*Hora Dobrogeană*“, cor. mixt. 2. Ch. Coundod: „*Faust*“, executat la pian de Dșoara S. Corcea. 3. Heyberger: „*Serenadă*“, cor. bărb. 4. C. Porumbescu: „*Rapsodia Română*“, executată la pian de Dșoara L. Mioc. 5. J. Costescu: „*Cântecul Oșteanului*“, cor. bărb. 6. J. Vidu: „*Răsunetul Ardelului*“, cor. mixt. 7. C. Porumbescu: „*Quadrille*“, cor. bărb. II. „*Pentru ochii lumii*“ comedie în 2 acte de Labiche. localisată de Gil.

Corul vocal bisericesc gr. or. rom. din Bozovicu aranjază la 26 Decembre 1902 st. v. (8 Ianuarie 1903 st. n.) a doaua zi de Crăciun *Cercert împreună cu teatru și joc* în sala casinei române hotelul Stanulovicu. Prețul de intrare: Locul I. 2 cor. 40 fil., locul II. 1 cor. 40 fil., loc de stat 40 fil. — Membri po

avea favorul prețurilor pe jumătate numai în cazul acela dacă își vor răscumpăra biletele înainte de ziua petrecerei. Începutul la 7 oare seara. Bilete de intrare se află spre vânzare la institutul de credit și economii „Nera” și sara la casă. — Suprasolvirile se primesc cu mulțămintă și se vor evita pe calea ziaristică. *Program:* a) Concertul: *Devisa*, cor bărbătesc de Gr. Iacoboviciu. 2. *Sunt soldat român*, cor bărbătesc de G. Dima. 3. *Cântec popular*, cor bărbătesc de ** 4. *Hai în horă*, cor bărbătesc de G. Dima. b) Teatrul: *I. Paracisierul sau Florin și Florica*, operetă într-un act de V. Alexandri.

Corul plugarilor rom. din Oloșag aranjază Joi a doua zi de Nascerea Domnului, adică în 26 Decembre 1902 (8 Ianuarie 1903) în sala școlii de acolo *concert* împreună cu petrecere de joc. Programul: 1. *Hora noană*, cor bărbătesc de Nicolae Ștef. 2. *Uită mamă*, cor bărbătesc de Nicolae Ștef. 3. *Din viața dela sat*, dialog de I. Groșorean. 4. *Serenadă*, cor bărbătesc de I. Vidu. 5. *N'ai mânca ceva*, poezie de Speranță, declamată de Ioan Robici. 6. *Nu desșerați*, cor bărbătesc de I. Vidu. 7. *Vlad Taișan*, poezie, declamată de Pavel Halas. 8. *La o rândunică*, cor bărbătesc de I. Contescu. 9. *Nainte Române*, cor bărbătesc de I. Vidu.

Apel! Inițiativa luată de „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”, de a pune obiectul *felicitărilor de Anul-Nou* în serviciul culturii noastre naționale, întimpinând consimțământul general al publicului român, -- venind acum, în preșeara unei noue aniversări, a adresa către toți iubitorii culturii poporului român din această țeară, un călduros apel, ca să participe și de astădată la răscumpărarea felicitărilor de Anul-Nou în favorul Fondului Casei Naționale. Consemnarea răscumpărărilor de felicitări se va publica în anul acesta atât în ziare, cât și în o mică edițiune ocașională, care, pe ziua Anului-Nou se va trimite tuturor acelor, cari vor contribui sub acest titlu la Fondul Casei Naționale. Prin aceasta vom conserva pe deplin părțile frumoase ale obiceiului felicitărilor de Anul-Nou, întâlnindu-ne și mîndu-ne cu toții cu ocașia nouă aniversări la un act de nobilă însuflețire pentru înaintarea culturală a neamului nostru. Avînd Comitetul central, în urma însărcinării primite dela ultima adunare generală a Asociațiunii, ținute în Septembrie a. c. în Oravița, a lua în timp apropiat dispozițiunile trebuincioase pentru realizarea proiectatului Muzeu istoric și etnografic al Românilor din Transilvania și Ungaria, alimentarea fondului Casei Naționale cu mijloace bănești a devenit o chestiune de interes actual, și astfel sperăm că apelul nostru va fi întimpinat de astădată în toate cercurile preocupate de înaintarea culturală a poporului nostru, cu bunăvoință și însuflețire îndoită, ca și pe această cale să se dea Asociațiunii noastre posibilitatea de a realiza în timp cât mai apropiat o veche dorință a obștei românești. *Sibiu*, 12 Decembre 1902.

Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura poporului român.

Himen. D-l *Corneliu Biro* ales și întărit de preot în parohia din Herendesci, s'a fidanțat cu d-șoara *Emilia*, fca D-lui preot *Moisă Alccsiu* din Sacoșul-Turcesc.

Avis!

Abonenții „FOAIEI DIECESANE” sunt rugați ca în cel mai scurt termen să achite abonamentul restant.

Administrația
Tipografiei și librăriei diecesane.

Concurs

Pe baza ordinațiunii Venerabilului Consistoriu diecesan din 29 Octomvre 1902 Nr. 3738 Șc. ex 1902 se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățatoriu la școala confesională gr. or. română de nou înființată din **Sasca-montană**, cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt:

1. Salariu învățătoresc 800 cor.
2. Lemne pe seama învățătorului și a salei de învățămînt 160 cor.
3. Pentru scripturistică 24 cor.
4. Pentru conferințe și adunarea generală 50 cor.
5. Cortel în natură.
6. Pentru servitoriul școlii 72 cor.
7. Stola usitată dela morți, cununii, parastase etc.

Alesul învățătoriu este datoriu pe lângă instrucțiunea școlară prescrișă de lege a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrui tinerimea școlară în cântările bisericesti și pe note; și a purta contabilitatea comunei bisericesti.

Pentru servicii învățătoresci prestate înainte de ocuparea acestui post, comuna bisericască nu acordă nici un emolument.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne suplicele de concurs adresate comitetului parohial Prea On. Oficiu protopresbiteral în lam și a se presenta în vr-o Duminecă ori serbătoare în sânta biserică.

Cei ce sunt harnici de a conduce corul deja înființat vor fi preferiți.

Sasca-montană din ședința comitetului parohial ținută la 18 Novembre 1902. 3--3 [79]

Comitetul parohial

Dr. Iuliu Tămășiei
președinte.

Alecsandru Băiaș
notariu.

În conțelegere cu Oficiul protopresbiteral tractual.